

x

Kronika.

x

tam velike vrzeli, kjer gre za dela mož, ki člankarjem niso simpatični, oziroma ne odgovarjajo njihovi dogmi. Najdoslednejši v tem je Paul Colin, ki je kratko malo razdelil posamezne umetnike v «naše» in nasprotne in ki po tej shemi meri in ceni tudi njihova dela. Angleški članek odlikuje dobro podan kulturno-historični obris, greši pa v tem, da z lahkoto molči o vrsti važnih, a «nasprotnih» duhov. Tendenčen je tudi Huebner, gradeč obenem iz teoretično pojmovanih umetniških in miselnih smernic neživ obraz evropskega duševnega razvoja.

O češki literaturi je pisal Miroslav Rutte. Njegov del je prav za prav samostojno delo, ki obsega nad polovico knjige in razpada na več člankov. Pisano je skrbno in hrani bogat informativen material, v celoti pa je medlo in neenotno. Ta neenotnost izvira iz nejasnega pisateljevega zreljšča, ki se kaže zdaj strogega literarnega historika, znanstvenika, zdaj se pa zgublja v spekulativnih poizkusih, da bi doznal notranje lice modernega človeka, zajemajoč skoro izključno iz golih programov. Zato nudi sicer mnogo podatkov in imen, ni se pa avtorju posrečilo zgnesti gradivo v jasno, pregledno celoto. Govoriti o delih umetnikov in zraven skoro popolnoma prezreti estetsko stran in tvorni proces v posameznih osebnostih, vodi v suhoparno naštevanje in neživo razmotrivanje, baš tako, kakor razblini vsako delo gola znanstvena analiza njegovega miselnega obsega, ki izkuša narezati nitke za lik tako zvanih smeri sodobne, «nove» umetnosti. Oboje so sicer pripomočki za pravo presojo in pojmovanje literature, izvedeni sami zase, brez širših zvez in le s posebnim ozirom na kritične idejološke teorije pa kvečjem begajo bralca.

Dr. Ferdo Kozak.

Josip Kozarac: Tena. Narodna knjižnica, Zagreb, 1922.

Lepa Tena, edina hči zapitega in nemoralnega človeka, politikujočega po vaških Krčmah in živečega na rokah bolehnice žene, je podoba žive Slavonije: lena je, ničemurna in lahkomiselna; kri ji gori in duša se ji pogublja; glavnico svoje čistosti in lepote razmetuje tujcem in ciganom.

Kakor z vsemi drugimi svojimi povestmi, gospodarskimi, političnimi in kulturnimi spisi je Kozarac, gotovo najpogumnejši hrvatski pripovednik realisti in odlični novelist, čigar «Mrtvi kapitali» so znani tudi nam Slovencem, tudi s to povestjo oznanjal npravni, gospodarski in socialni preporod Slavonije, te najbogatije hrvatske, a najmanj hrvatske zemlje. *Slavonija, najmanj hrvatske zemlje!*

Slavonija ima dve glavnici: človeka in zemljo. Ti glavnici sta mrtvi, zato mrtvi, ker sta neločljivi, a jih tujec pridi, žrga na dvoje in izžema. Človek brez zemlje in zemlja brez človeka: — kaj je? Mrtva glavnica!

Pripovedovanje je gladko, logično, jezik bogat in preprost. — Ponatis knjige je izšel v cirilici.

Ivan Zorec.

Milan Begović: Nasmijana srca. Založba Književnega Juga, Zagreb, 1923.

Begović, znani hrvatski pripovednik, je zbral nekaj svojih podlistkov in jih izdal v čedni zbirki. Ta prijetni drobiž nikjer in z ničimer ne žali in se le zabava z vsakdanjimi doživetji v živahnem Zagrebu. V lahnem sarkazmu in v prikriti ironiji se prikazujejo in vrstijo pred nami pisane slike iz povojnega družabnega življenja. Knjiga bi po svoji snovi in dikciji sodila med tiste vrste leposlovja, kakršnega piše pri Francozih Marcel Prévost.

Ivan Zorec.

Kronika.

† Milan Ogrizović. (11 februarja 1877. — 25. avgusta 1923.) — Rodil se je v Senju, kjer se, kakor pravijo, rodi strašna senjska burja, kjer besnijo silni

✕

Kronika.

✕

viharji, kjer kvarnersko morje najhuje buči in se peni; — in umrl je v belem Zagrebu, razkošni in bogati prestolici hrvatskega naroda, umrl v najkrepkejih svojih letih in ob višku svojega umnega in neutrudnega umetniškega ustvarjanja.

V Liki je preživel otroško dobo, tam je dobival prve in nepozabne pobude iz otožnoresne prirode, tam mu je raslo spoznanje za pojave življenja, — v ponosni, junaški Liki se mu je nabiralo bogastvo pesniške, umetniške duše.

S sedemnajstimi leti, še kot deček, se je začel s pesmimi oglašati v gospiškem »Hrvatu».

Od tačas je pisal, neprestano pisal.

Napisal je več del za otroke in bil sotrudnik mnogih listov, a nazadnje tudi urednik »Doma i Svijeta».

Pisal je članke, predavanja, pesmi, novele, romane, drame, zlasti drame.

Izmed dram so najbolj znane: »Dah», »Susret», tetralogija »Proljetno jutro», »Ljetno podne» in »Zimnja noć», »Hasanaginica», »Banović Strahinja», »Objavljenje» in »Vučina» ter dramatizaciji »Propast kraljeva hrvatske krvi» in »Čengić aga».

»Hasanaginica» je njegova najpopularnejša drama.

V dramah mu je koncepcija močna, vtis silen, kontura čvrsta; vse obravnava problem ljubezni, duše, človeka.

Velik čar v njegovih delih je moč prirodnosti in živopisnost prizorov do zgoščene dramatične napetosti in plastike. Nastopajoče osebe so izrazite, polne, krepke, žive.

Dosti, prav dosti je pisal za gledališče in o gledališču; malokdo je tako dobro poznal tehniko drame in odra. Ibsen mu je bil vzor.

Rad bi bil postal intendant zagrebskega gledališča, pa tega kljub vsem svojim velikim zaslugam ni mogel doseči, ker je tudi on imel dosti nasprotnikov.

Hudo so mu zamerili, ker je med vojno kot častnik urejeval v Beogradu neki avstrijski, srbsko pisan list. Ampak tisto urednikovanje, ki mu je bilo več ali manj vsiljeno, zaukazano, ni bilo nikomur v škodo ali pogubo, prej v korist. Zakaj po svojem položaju je marsikoga rešil pred vojno tiranijo.

V vsem življenju mu je bil značilen in jasen relief moške resnosti in krepke osebnosti: — Hrvat.

Bil je blag človek in poštenjak, ljubezniv prijatelj in znanec; idealen mož in oče; bil je Hrvat in domoljub, ki mu je bilo hrvatstvo nedotakljiva svetinja, pred katero je prižgal vse svoje sveče; bil je izvoljenec božji — umetnik...

Dà, bil je umetnik z velikim, toplim srcem, ki je goreče plamtelo za lepoto; bil je poln čuvstva, poleta in zanosa in se je z vso silo duha poglabljal v globine človeškega srca. Bil je romantik.

V njegovih delih je posebljena vsa posebnost hrvatskega človeka, hrvatskega domoljuba, hrvatskega umetnika... Po očetu Ličan in po materi uskoški Senjčan se je zdel in čutil vse življenje kot živa sinteza ponosnega hrvatstva.

Z entuzijazmom je proučeval narodno pesništvo, se povsod učil, poznal vse slikovite oblike svoje mehke materinščine, ki jo je gojil in povelečeval do najkrepkejih plastičnosti: — bil je učitelj jezika in mojster svoje besede.

V umetninah, ki jih je zapustil kot spomenik svojega blagoslovljenega hotenja, valovi mehko sozvočje in poje, zveni izbrana, kipeča, sočna glasba.

Sredi dela, ko je ravno pisal neko novo dramo, se mu je nenadoma osušilo neutrudno pero in omahnila roka. Čast njegovemu spominu! *Ivan Zorec.*

Urednikov »Imprimatur« 22. septembra 1923.